

Durf te kiezen

Laat iedereen vrij,
maar niemand vallen

Gemeente Maasdriel
Gemeente Zaltbommel

Verkiezingsprogramma raadsperiode 2022 – 2026

Het verhaal van D66 in de Bommelerwaardse gemeenten Zaltbommel en Maasdriel.

Waar komen we vandaan, waar staan we nu, waar gaan we naartoe.

Een programma voor 4 jaar!

The logo for D66 Bommelerwaard is located in the bottom right corner. It consists of a green square containing the text 'D66' in large, white, bold, sans-serif capital letters. Below 'D66', the word 'bommelerwaard' is written in a smaller, white, lowercase, sans-serif font.

D66
bommelerwaard

Lijsttrekker Elke Smulders voor D66 Zaltbommel en lijsttrekker Tom van Engelen voor D66 Maasdriel.

Deelname Maas-Waaljutters in Gemeente Maasdriel 2021.

Voorwoord: durf te kiezen!

De raadsperiode 2018 – 2022 was meer dan ooit in onze recente geschiedenis een transitie. Van een achterhaalde tijd naar een nieuwe periode, vol uitdagingen en thematiek die bestuurlijk steeds voor ons zijn uitgeschoven in de afgelopen decennia. Met name **klimaatverandering**, anders denken over energie opwekken en gebruiken; het vraagt om besluitvaardigheid. Dit is het decennium waarin onze generatie in actie komt om in 2030 te zeggen: we hebben stappen gezet richting een betere toekomst! Dat vraagt om keuzes, soms hele moeilijke, daarvoor staat D66. **Wij durven te kiezen!**

Keuzes zijn nodig voor veel meer opgaves dan alleen klimaatuitdagingen. Ook in de Bommelerwaard zien we de verruwing die we in heel Nederland zien. Gelukkig houden we het hier meestal fatsoenlijk, nuchter als wij zijn als inwoners tussen Maas en Waal. Dat neemt niet weg dat we moeten nadenken. **Nadenken over hoe we met elkaar willen omgaan.** In de samenleving van **Zaltbommel** en **Maasdriel**, op straat, in openbare gelegenheden, en in de gemeentehuizen waar we belangrijke besluiten nemen. D66 durft te kiezen voor een volledig transparante politieke cultuur. Daarin mogen we het heus met elkaar oneens zijn, zolang er ruimte is voor discussie. Geen dichtgetimmerde akkoorden waar je alleen nog mag tekenen bij het kruisje. Het debat over waar we van mening verschillen hoort thuis in de openbaarheid, niet in achterkamers. Als dat geborgd is kunnen we ons focussen op waar het echt om gaat: **de inwoners en ondernemers van onze gemeenten in de Bommelerwaard!**

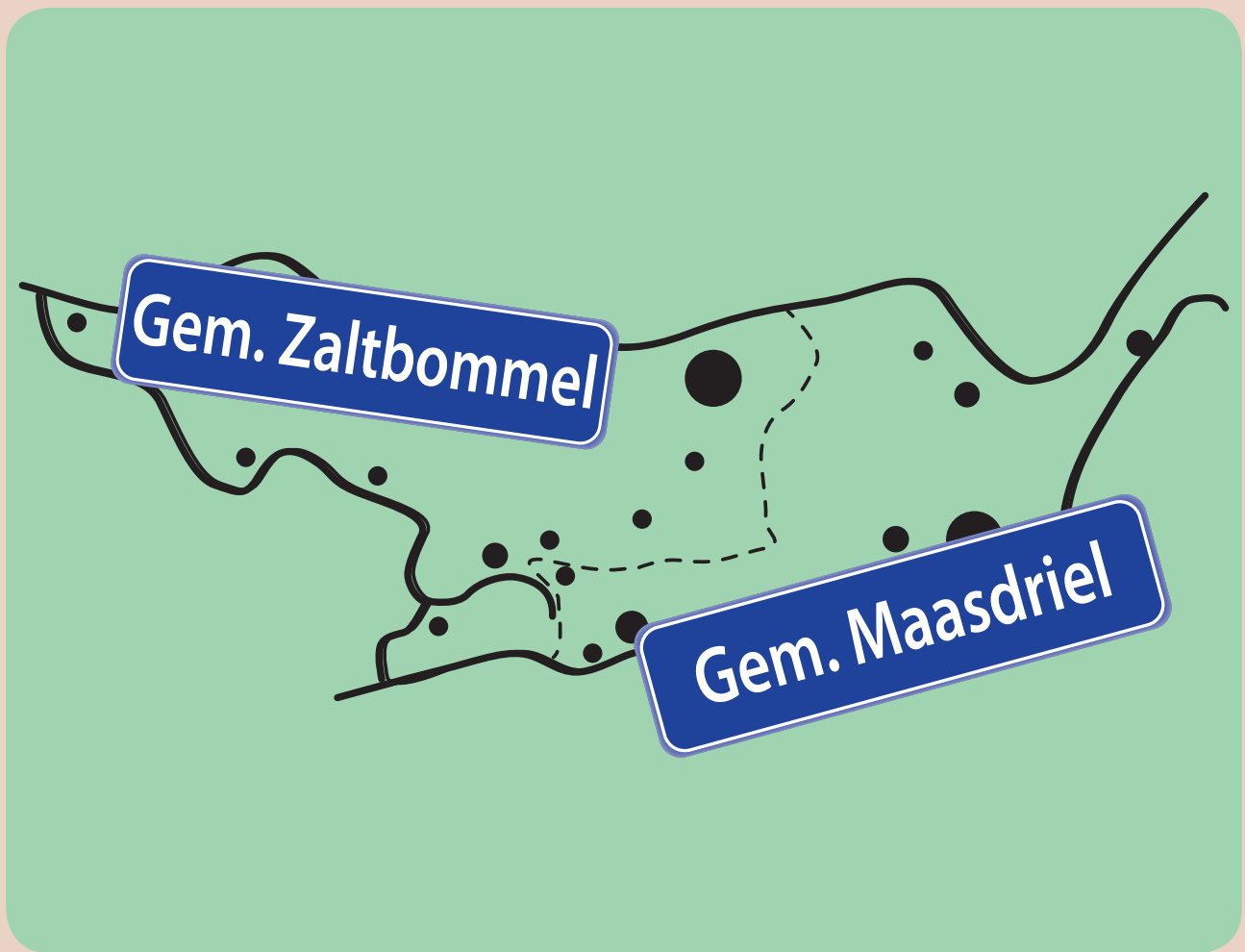
D66 gaat de raadsperiode 2022 – 2026 in **met focus op inclusie, respect voor diversiteit en rechtvaardigheid over de hele linie.** Als D66 iets bewezen heeft in Maasdriel en Zaltbommel, dan is het dat we met lef onze eigen koers varen. Dat we keuzes durven maken. Door constructief te werken is veel bereikt met beperkte middelen; in beide raden werkten we vanaf één zetel. Op deze zetels zat zowel in Zaltbommel als in Maasdriel een dijk van een team!

In dit verkiezingsprogramma vertellen we het verhaal van D66 in de Bommelerwaard. We werpen een blik op het verleden en kijken vol vertrouwen naar en voorbij de horizon. Ons wacht een hoopvolle toekomst in een wereld die we met plezier doorgeven aan onze kinderen. In 2022 willen we naar landelijk D66-voorbeeld groeien om onze lijn van **constructieve, progressieve en realistische politiek** door te trekken richting nog meer successen. We rekenen op uw steun, zodat we in Zaltbommel en Maasdriel ons verfrissende geluid blijvend laten horen!

Durf te kiezen, stem ook in de Bommelerwaard op D66!

Elke Smulders
Lijsttrekker D66 Zaltbommel

Tom van Engelen
Lijsttrekker D66 Maasdriel

Samenvatting

D66 in de Bommelerwaard: een samenvatting

‘Durf te kiezen’ is onze slogan. De reden daarvoor is helder. We hebben vraagstukken veel te vaak voor ons uit geschoven. Dat bracht ons op de drempel van waar we nu staan. Corona benadrukt bovendien dat we toe zijn aan een nieuwe werkelijkheid waarin we beter voor onszelf en elkaar zorgen.

Voor ons uit schuiven is geen optie meer, tijd om aan te pakken!

Het verkiezingsprogramma van D66 voor gemeenten Maasdriel en Zaltbommel is een plan voor de jaren 2022 – 2026 en daarna. Onze speerpunten komen terug in de onderstaande 3 thema’s:

Inclusie

We laten iedereen vrij om te zijn wie hij of zij wil zijn. Daartoe bieden wij iedereen een gelijke kans. Basisscholen in al onze kernen zodat kinderen dicht bij huis naar school gaan, het liefst in Integrale Kind Centra waar een inspirerende samenkomst van faciliteiten kinderen op weg helpt naar een mooie toekomst. Wij willen een eerlijke en betaalbare energietransitie waarin de gemeente het voortouw neemt. Een sociale gemeente waarin als je valt, iemand je vangt. Want we laten niemand vallen, sterker nog, we doen er alles aan om te voorkomen dat je valt. Voor ons staat inclusie voor het hebben van gelijke kansen. Vanaf de start en tijdens je levensweg, of je nu laaggeletterd bent, schulden hebt of je onbegrepen voelt omdat je LHBTI bent, voor D66 is er geen onderscheid: iedereen telt mee! Dat begint met een overheid die naar je luistert en transparant bestuurt. De gemeente is er voor jou.

Wonen

Voor gezonde, leefbare kernen en het in stand houden van scholen in elk dorp, is woningbouw voor D66 essentieel. We maken een inhaalslag met betaalbare woningen. Onze ambitie is om alle woningen in de regio minimaal op energielabel F te brengen. We laten met ontwikkelingen doorstroming op gang komen.

De ene doelgroep maakt woningen vrij voor de volgende. Inbreiding binnen onze dorpskernen houdt inwoners dicht bij voorzieningen. In een Herdenkingsbos staan we stil bij geboorte en overlijden. Beweegtuinen, meer biodiversiteit in ons groen en prettig (thuis)werken maken van elke kern een plek waar je je thuis voelt! Een plek die goed bereikbaar is, over goede wegen en (snel)fietspaden en met openbaar vervoer dat regelmatig rijdt, ook in de nacht. De stationsomgeving van Zaltbommel is voor de Bommelerwaard een belangrijke ontwikkellocatie.

Duurzaamheid

Energietransitie vraagt aandacht. Met een eigen Klimaatburgemeester en een Duurzaamheidskrant is de gemeente een inspirerend voorbeeld. Welke uitdagingen komen we tegen en hoe gaan we daarmee om? Dat laten we zien aan onze inwoners. Eerste prioriteit is wel het upgraden van het energienet, zodat nieuwe initiatieven effectief zijn. Meer windmolens erbij kan, maar alleen langs de A2 en het spoor. En we willen lusten voor onze inwoners, niet alleen de lasten. Na gebruik ruimen we de molens ook netjes weer op. En over opruimen gesproken: D66 pleit voor ruimere openingstijden van de AVRI-milieustraat zodat goed afval scheiden voor meer mensen bereikbaar is.

Lees voor verdieping verder in dit programma en kijk regelmatig op <https://d66.nl/bommelerwaard/>

Voorop lopen in de regio bij de energietransitie!

Energie en duurzaamheid: voor een gezonde toekomst

De wereld verandert. Je hoeft maar uit het raam te kijken om dat te zien. In Rivierenland en in Noord-Brabant schieten de windmolens als paddenstoelen uit de grond. Ook in de Bommelerwaard zijn bij Zaltbommel en Bruchem de eerste witte reuzen geplaatst. Bij Hoenzadriel komt een burgerwindpark in de oksel van A2 en Maasdijk. **Het denken over de energietransitie nam een enorme vlucht.** In Rivierenland is een enorme inspanning geleverd om een eerste RES-bod neer te leggen. De raden namen deze periode visies aan op het gebied van Warmte, Zon en Wind.

In **Maasdriel** verrichtte D66 veel **pionierswerk**. De coalitie had zich in hun bestuursakkoord expliciet uitgesproken tegen de plaatsing van windmolens.

Die stellingname is doorbroken, onder andere door voor alle raadsleden een bijeenkomst met de initiatiefnemers te organiseren om over de windmolens te praten. Door te verbinden in plaats van te verdelen is in november 2020, met behulp van realistische aanvullende eisen en positieve grondhouding van een meerderheid in de raad, het bestemmingsplan A2 De Lage Rooijen aangenomen. Daarin heeft coöperatie Bommelerwaard een belangrijke rol gespeeld. Het is een proces waar D66 Maasdriel met plezier op terugkijkt. Door nieuw, fris en anders politiek te bedrijven is een nee omgebogen naar een ja. En: de gemeente heeft de regie in dit project.

In **Zaltbommel** is na een moeizaam proces de plaatsing van drie windmolens gerealiseerd. Daarmee is de gemeente tot tevredenheid van D66 **op de kaart gezet binnen de RES-regio Rivierenland**. De gemeente heeft daarna vooral 'op de winkel' gepast aangaande de transitievisie. Die bleef beperkt tot bestaande, bewezen technologieën voor alternatieve energieopwekking en energie transport zoals windturbines, zonneparken en warmtenetten. De gemeente gaat daarmee voorbij aan nieuwe ontwikkelingen. Daarmee doet Zaltbommel zich in de ogen van D66 echt tekort.

De D66-fracties in Maasdriel en Zaltbommel, soms gesteund door de Gelderse statenfractie, introduceerden initiatieven op gemeentelijk niveau. Met **impulsen** voor biodiversiteit, vergroening van schoolpleinen, het idee om bij verevening ook naar de waarden "groen" en "blauw" te kijken, scholen te attenderen op het plaatsen van watertappunten, gaf D66 kleur aan hoe wij willen omgaan met energie en duurzaamheid.

In de periode 2022 – 2026 moeten we extra stappen zetten om in 2030 doelen te bereiken.

D66 durft te kiezen voor:

Duurzaamheid in beleid:

- **Gelijkschakelen van het ambitieniveau van de gemeenten in de Bommelerwaard.**
Elkaar versterken in plaats van langs elkaar heen werken. In **Maasdriel** houdt dit in dat ambtelijke urenuitbreiding nodig is om vraagstukken nog beter aan te vliegen. Ook het onderdeel participatie krijgt dan de aandacht die het verdient. In **Maasdriel** is het eerste aandachtspunt het actualiseren van het **Duurzaamheidsprogramma**.
- **De gemeente is regisseur van de energietransitie.** Als de overheid een voortrekkersrol durft te pakken, doet goed voorbeeld goed volgen. Via publiciteit kan de gemeente haar inwoners en ondernemers die worstelen met vraagstukken op het gebied van duurzaamheid inzicht bieden in waar zij zelf tegenaan loopt en hoe zij zelf deze vraagstukken oplost. Via bestaande overleggen zoals de Deal voor Duurzaamheid is er vaak een update over initiatieven in de regio.
- Wij willen de weg naar subsidies en bijdragen op het gebied van duurzaamheid en energie nog beter ontsluiten, onder andere door het oprichten van een **Subsidieloket** waar de gemeente hulp biedt bij aanvragen. Uit ervaring met het realiseren van groene schoolpleinen hebben we geleerd dat dit namelijk best een horde is. Weg met bureaucratie dus! De weg naar een meer duurzame samenleving willen we zonder slalommen laten lopen.
- D66 is de partij van het goed afval scheiden. Statiegeld op de kleinere plastic flesjes heeft bijvoorbeeld al aantoonbaar geleid tot een reductie van zwerfafval. Om afval goed te scheiden hebben we daartoe wel kans nodig. Wie overdag werkt, kan niet makkelijk naar de milieustraat, ondanks de weekendopenstelling. D66 kiest voor **verruiming van de openingstijden van AVRI**, bijvoorbeeld met één of twee avondopenstellingen.

Duurzaamheid in communicatie:

- Het publiceren van een **Duurzaamheidskrant**. Door één of tweemaal per jaar een publicatie te verspreiden over lokaal en regionaal nieuws vanuit de Bommelerwaard op het gebied van energietransitie en duurzaamheid, nemen we mensen mee in wat er gebeurt. Veel praktijkvoorbeelden en tips. Dit vergroot draagvlak en wekt enthousiasme.
- In navolging van andere gemeenten in den lande willen wij een **Klimaat-burgemeester** voor de hele Bommelerwaard. Deze persoon is in Maasdriel en Zaltbommel hét gezicht van de lange weg richting 2030 en de klimaatdoelen die zijn gesteld. Zo creëren we een spreekbuis en hebben we bovenal een aanjager voor innovaties, succesverhalen en tijdlijnen.
- **Een goed milieu begint bij jezelf**, een gevleugelde kreet van jaren geleden, en nog steeds waar! D66 wil dat de gemeente stimuleert dat voor- en achtertuinen ook echt tuinen zijn en dus niet een parkeerplaats voor de auto. Regentonnen in de tuin zorgen voor opvang van hemelwater dat direct lokaal te gebruiken is. Laten we zuinig zijn met ons kraanwater!

- **D66 steunt het initiatief voor een Regionaal Energie Expertisecentrum** zoals geopperd door RES Fruitdelta Rivierenland: “Een plek waar bedrijven en instellingen terecht kunnen voor hun vragen over energie en verduurzaming. Denk aan energiebesparing, isolatie en zonnepanelen op grote daken. In dit centrum is de meest actuele kennis beschikbaar over financiële aspecten als subsidies en verzekeringen. Ook weet men hier alles over innovaties, dakconstructies, opslag, zonnepanelen voor warmtevoorziening, aansluiten op het elektriciteitsnet.”

Biodiversiteit:

- **Biodiversiteit verdient voortdurend aandacht**, waarbij ook compensatie voor initiatieven van belang is. Als ergens groen verdwijnt moet dat te allen tijde elders gecompenseerd worden. In de gemeente zoeken we naar locaties waar (het liefst permanent) een biodiverse impuls te geven is. In tijdelijke situaties wil D66 braakliggende terrein waar later bijvoorbeeld woningbouw plaatsvindt benutten voor het realiseren van biodiversiteit.

Energie opwekken & gebruiken:

- D66 kijkt kritisch naar de plaatsing van laadpalen in de openbare ruimte. Deze moeten vooral in verouderde woonwijken goed integreren in het parkeeraanbod en het straatbeeld. **Met een ambitieus plaatsingsbeleid maken wij de overstap naar elektrisch rijden aantrekkelijk.** Waar laden bij eigen huis niet kan, moeten voldoende publieke alternatieven beschikbaar zijn. Op de langere termijn moet de Bommelerwaard de vestiging van een waterstof-tankstation faciliteren, aangezien hier de volgende stap in schone mobiliteit ligt, met name voor zwaar transport zoals bussen en vrachtwagens.
- **Plaatsing van windmolens in de Bommelerwaard** hangt wat D66 betreft af van voorwaarden. Landschappelijk inpassing en significante maatschappelijke compensatie zijn belangrijk. Wij zijn voor plaatsing van windmolens langs de A2 en het spoorwegtracé. Hiervan maken initiatiefnemers gebruik bij Zaltbommel/Bruchem en bij Hoenzadriel. Dit betekent dat de ruimte voor nieuwe windmolens op raakt. D66 is geen voorstander van plaatsing van grote windturbines in het westelijk en oostelijk deel van de Bommelerwaard, om de waarde van deze gebieden te behouden. Een gestandaardiseerde inspraak- en participatieaanpak ligt altijd ten grondslag van nieuwe ontwikkelingen. De inwoners voorop, liefst verenigd in coöperatie zoals in onze regio Bommelerwaard geweldig werk doet.
- Leidend in vraagstukken over energieopwekking is **beschikbaarheid van aansluitingen voor nieuwe initiatieven**. Indien beschikbare aansluitingen ontbreken maken wij een pas op de plaats totdat derden (Liander) de aansluitingen op niveau hebben gebracht. De verzwaring van het elektriciteitsnetwerk heeft de hoogste prioriteit, dit is hard nodig voor de opwekking en het transport van vernieuwbare energie.

- Uitgaande van voldoende schone alternatieven voor de opwek van energie (op de middellange en lange termijn) hecht D66 er waarde aan dat alle overeenkomsten voor duurzame opwek vergezeld gaan van **een opruimplicht na een bepaalde periode**. Dus zodra windmolens of zonnepanelen hun einde levensduur bereiken, is de initiatiefnemer verplicht deze te ontmantelen en verwijderen. Deze opruimplicht is naar grote tevredenheid van D66 onderdeel van de voorwaarden voor burgerwindpark A2 De Lage Rooijen.
- Wij durven te kiezen voor **een progressievere koers voor alternatieve energieopwekking en energie transport**. Ontwikkelingen komen pas in een stroomversnelling als de nood het hoogst is, beste voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van een vaccin tegen Covid. Zo moeten we vraagstukken op duurzaamheid aanvliegen. Onderzoeken doen naar (lokale) opslag van energie, energieopwekking op teelt ondersteunende voorzieningen (mits de invloed op rendement beperkt is), stimulering van plaatsing van zonnepanelen overal waar dat past, zoals de fietsenstallingen van basisscholen en voortgezet onderwijs. Implementatie van groene daken verdient de hoogste aandacht, ook als middel in de strijd tegen hittestress.
- **D66 wil geen energie slurpende bedrijven zoals datacenters**. Wij bevinden ons met de Bommelerwaard vooral in een transportcorridor. Ondergrondse infrastructuur gebruiken we voor aansluitingen op het elektriciteitsnetwerk, daarop is geen plaats voor bedrijven die veel lusten willen, maar geen lasten dragen.

Leefomgeving: wonen, werken, vervoer en veiligheid

Leefomgeving: wonen, werken, vervoer en veiligheid

D66 is in de Bommelerwaard constructief als het gaat om ambitieuze nieuwbouwplannen. Bestemmingsplannen voor grote en kleine(re) nieuwbouwwijken passeerden de voorzittershamer en dat is een impuls voor groei van aanbod. Hard nodig, we hebben een achterstand in te halen. Onze focus ligt op een goede balans tussen sociaal en midden- en hogere segmenten, voorrang voor de inwoners uit de Bommelerwaard en nadruk op zelfbewoning. **Wie in de Bommelerwaard wil wonen moet een eerlijke kans krijgen.** Niet uit de markt geprijsd worden door investeerders. Voor de huisvesting van internationale arbeidskrachten hebben wij pionierend beleid gesteund. Dat heeft nog evaluatierondes nodig om tot een soepel werkend systeem te komen. Onze overtuiging was dat we moesten starten met nieuw beleid; de praktijk levert een schat aan ervaring op. De eerste resultaten hebben we reeds gezien en ook die houden we kritisch tegen het licht.

In **Zaltbommel** vulden de plannen over de Buitenstad meermaals de agenda. D66 Zaltbommel is voorstander van wonen voor iedereen. Nieuwbouw is hard nodig. De mening van de gemeenschap is van groot belang bij de ontwikkeling van nieuwe wijken en woningen. Burgerparticipatie helpt in de ogen van D66 Zaltbommel om plannen te verbeteren, niet om meningsverschillen op te lossen. Weerstand en strijd zijn essentieel voor een effectief participatieproces maar het moet constructief blijven. Een goed gesprek, aan het begin van een proces maar veel belangrijker nog ook tijdens een proces, leert veel over mensen en hun boosheid en bezwaren. Alleen zo is een opgave te verbreden en van een oplossing **in het algemeen belang** te voorzien.

In **Maasdriel** hamert D66 op het goed integreren van 'groen' en 'blauw' in de nieuwbouwplannen. Na aanhoudend vragen hierom kwam er in de loop van jaren meer aandacht voor deze thema's. Daarnaast hamerden wij op historische waarden van ons leefgebied. Bij de creatie van een waterberging in Kerkdriel kwam de oude motteburcht van Hertog Jan tevoorschijn; dit is op initiatief van D66 gememoreerd met een fraai monument. Oorlogshelden van de Prinses Irene Brigade krijgen straten naar zich vernoemd in een nieuwbouwwijk van Hedel, terwijl de brigade zelf voortaan naamgever is van de Hedelse Brug over de Maas. **Wie zijn geschiedenis eert, kijkt gloedvol naar de toekomst.** We eren ook onze overledenen door hen dichtbij te houden. Het initiatief om het oude baarhuisje in Heerewaarden te gebruiken als plek voor urnen is zeer gewaardeerd. Tenslotte zijn op initiatief van D66 komborden geplaatst bij de kleinste woonplekken van de gemeente. Buurtschappen zoals Californië, Rome, Slijkwell, de Voorne en Veluwe tonen de geschiedenis van het Rivierenland.

Voor ons leefgebied ligt onze focus op het verhogen van **het gevoel van veiligheid en inclusie**; gelijke kansen voor iedereen om prettig te wonen en werken in eigen omgeving!

D66 durft te kiezen voor:

Wonen & werken in een fijne omgeving:

- Corona gaf thuiswerken een laatste duwtje richting acceptatie. Het kan goed en brengt balans. Het maakt kinderen van school halen makkelijker, je verliest minder tijd in de file en effectief werken krijgt stimulans. Toch heeft thuiswerken keerzijdes. Even sparren met iemand is lastig, je mist de energie van een inspirerende omgeving. In plaats daarvan zit je tussen de wasmand en een nog niet ingeruimde vaatwasser zitten. **D66 wil in de Bommelerwaard “Thuiswerk-hubs” oprichten.** Dit kan in gemeentelijk vastgoed zoals dorpshuizen. Ook leegstaande kerken zijn een optie. Zo krijgen gebouwen hun functie terug: een plek zijn voor samenkomst. In Zaltbommel en Maasdriel bevinden zich veel ZZP'ers die wij in de nieuwe samenleving een gelijkwaardige kans willen bieden om succesvol te ondernemen. Met de plannen voor nagenoeg gratis kinderopvang ontstaat een ondernemersveld met gelijke kansen.
- Nieuwbouwwijken zijn hard nodig om het aantal huizen in Maasdriel en Zaltbommel op peil te brengen. Door te vragen om beeldkwaliteitsplannen borgen we het karakter van onze kernen. Een huis met tuin of een appartement met uitzicht verliezen waarde als deze geen connectie maken met de omgeving. Daarom zijn wij voorstander van meer kunst in de openbare ruimte. **Nieuwbouwplannen toetsen op integratie in dorp of stad** om eenheidsworst te voorkomen. D66 is trots op de karakters van elke afzonderlijke kern in de Bommelerwaard!
- In nieuwbouwwijken moet **ruimte zijn voor water**. Dit is integraal onderdeel van elk ontwerp ter voorkoming van wateroverlast enerzijds en droogte en hittestress anderzijds. D66 pleit voor samenhang met parken en groenstroken buiten de kernen, zodat een netwerk van natuur ontstaat. Woonwijken op plekken waar het watersysteem dat niet toestaat willen we niet.
- D66 zet vol in op woningisolatie. Alle **woningen met energielabel G en H moeten naar het niveau van label F**. Wij willen onderzoeken hoeveel woningen deze aandacht nog behoeven en vervolgens een plan van aanpak maken om dit ambitieniveau te bereiken.
- Bij gebruik van cement en beton komt veel CO₂ vrij. We moeten ernaar streven dit zoveel mogelijk te beperken. Hout slaat juist CO₂ op. **D66 wil waar mogelijk houtbouw stimuleren** als alternatief voor traditionele bouwmethodes.
- In de Bommelerwaard stellen Maasdriel en Zaltbommel één of meerdere locaties beschikbaar waar inwoners een boom mogen planten bij een levensgebeurtenis die impact maakt. Dit kan een geboorte of huwelijk maar het overlijden van een dierbare zijn. Zo ontstaat een **Herdenkingsbos** waar mensen graag naar terugkomen. Veel mensen hebben in eigen tuin geen ruimte voor een dergelijk initiatief. De gemeente staat open voor een locatie, kijkt mee naar de juiste verhouding voor biodiversiteit en zoekt waar mogelijk de koppeling met andere impulsen zoals een speelveld of wadi.

- Waar de inzet van het Projectbureau Herstructurering Tuinbouw Bommelerwaard (PHTB) voor Zaltbommel succesvol is geweest, waren de resultaten in **Maasdriel** nihil. **D66 ziet potentie voor het gebied de Grote Ingh bij Kerkdriel/Velddriel** om tot ontwikkeling van woningbouw en sportcomplexen te komen, nu de molensteen van het PHTB van de nek is gehaald. Daarvoor is nog wel een aantal stappen nodig, zoals het bieden van alternatieve vestigingslocaties voor ondernemers die willen groeien (zie hoofdstuk Economie).
- In de Bommelerwaard blijft D66 **inzetten op inbreiding**; ontwikkelingen binnen de kern, mits daarbij voldoende ruimte voor groen in de kernen behouden blijft. Hier valt het oog vooral op woningbouw voor de meer honkvaste inwoners van onze gemeenten, mensen die voor langere tijd op één plek willen blijven. Door te bouwen voor deze doelgroep komt een doorstroming op gang, terwijl we door inbreiding tegelijkertijd woongelegenheden creëren voor mensen die dicht bij faciliteiten zoals winkels en supermarkten willen zitten. D66 durft te kiezen voor **sociale woningbouw** in plaats van alleen maar bouwen voor midden- en hoog segment woningen. Ontwikkelingen in het kader van inbreiding zien wij graag substantieel (minimaal 50 procent) gevuld met sociale huur- en koopwoningen. Een goed voorbeeld van ontwikkeling voor iedereen zien wij op de locatie van de voormalige voetbalvereniging van Hurwenen. In het dorpshart willen wij iedereen de kans geven prettig en betaalbaar te wonen.
- Het treinstation in **Zaltbommel** is het belangrijkste OV-punt in de Bommelerwaard. Van hieruit vertrekken met name scholieren, studenten en werkenden naar hun locaties in Den Bosch, Utrecht en verder. **D66 wil de kansrijke stationsomgeving van Zaltbommel beter benutten met woningbouw en faciliteiten voor deze doelgroepen.** Met makkelijk realiseerbare huisvesting (prefab woningen, Tiny Houses) voor studenten is NS-station Zaltbommel een oplossing voor jongeren die niet ver van huis willen of kunnen wonen. Door slim aanbod toe te voegen voor jonge gezinnen bieden we ook meerwaarde voor deze groep.
- De voorkeur voor een prominente ontwikkellocatie voor Tiny Houses is in het vorige punt genoemd. Afhankelijk van haalbaarheid wil D66 minimaal op één locatie in Maasdriel en op één locatie in de gemeente Zaltbommel **een ontwikkellocatie aanwijzen voor Tiny Houses.** Wij willen de waardevolle manier van innovatie met compacte huisvesting benutten voor met name de jongere inwoners van de Bommelerwaard, maar in feite iedereen die behoefte heeft aan een compacte woning.

Vervoer en verkeer:

- Om te stimuleren dat minder mensen de auto pakken moet het openbaar vervoer in de Bommelerwaard naar een hoger niveau. Betere busverbindingen, maar ook meer treinen die het station in Zaltbommel aandoen. D66 wil (minimaal tijdens spijstijden) **vier keer per uur een trein laten stoppen**. Daarnaast pleiten wij voor een **nachttrein tussen Den Bosch en Utrecht** die onder andere stopt in Zaltbommel, zodat met name jongeren die naar de steden gaan om te stappen via een betrouwbare en betaalbare verbinding terug naar huis kunnen.
- Het parkeerbeleid in **Zaltbommel** is voor inwoners en bezoekers van de stad een bron van frustratie. D66 heeft bij vaststelling van dit beleid kritiek geuit en tegen gestemd. Het zorgt voor onduidelijkheid en dwalend autoverkeer op zoek naar een plekje. Dit is een aantasting van de veiligheid van voetgangers en fietsers. Inwoners van de stad ervaren toenemende overlast van verkeer. **Het parkeerbeleid moet eenvoudiger**. Concreet houdt dit in: in één en dezelfde straat geldt één regel: een parkeerkaart, betalen, een vergunning of gratis. In onze visie zijn Markt en Waterstraat autovrij en alleen voor laden en lossen binnen venstertijden. Dit voorkomt het aanhoudende zoekverkeer en biedt de Markt de kans op nieuw leven als bruisend stadsplein.
- De Bommelerwaard krijgt met de F2 een snelfietsroute van noord naar zuid, met een goede aansluiting op Den Bosch. Daarmee zijn we er nog niet: **wij willen een snelfietsroute van oost naar west**, van Heerwaarden via Rossum en Kerkdriel richting Zaltbommel en Brakel. In het landelijke gebied van de polder is de snelfiets een vervoersmiddel waarmee meters zijn te maken. Wij stimuleren het gebruik daarvan met goede infrastructuur.
- De A2 is een levensader voor Nederland en een belangrijke ontsluitingsweg voor de Bommelerwaard. Wij ervaren echter ook hinder van het verkeer. Ingrepen aan de rijksweg A2, zoals verbreding en bruggen over de rivieren, moeten gekoppeld worden aan **(financiële) bijdragen aan maatregelen** om (geluid)hinder te beperken, het onderliggend wegennet te verbeteren en kwalitatieve fietsverbindingen over de nieuwe bruggen te realiseren.
- In de kernen luisteren we naar input van inwoners die hun leefomgeving soms al veel tientallen jaren kennen. Dorpsraden spelen hierin een signalerende rol. Zo leveren we maatwerk op verkeers- en vervoersplannen, bijvoorbeeld door **maximumsnelheden naar beneden aan te passen om veiligheid op straat te verhogen**, zeker voor onze kinderen.

Veiligheid:

- We maken onze leefomgeving veilig met nette straten, goede verlichting en met respect voor elkaar. Uiteindelijk ontkomen we niet aan adequate handhaving. D66 zet zich in voor het laten **functioneren van de wijkagent / BOA's zoals ze bedoeld zijn: in de wijk, zichtbaar en effectief**. Indien urenuitbreiding of meer budget daarvoor nodig is, trekt D66 de portemonnee.

Onderwijs: een gelijke basis voor iedereen

Onderwijs: een gelijke basis voor iedereen

D66 weet dat onderwijsbeleid vooral van de nationale overheid komt. De mogelijkheid om lokaal aan de knoppen te draaien is beperkt. Desalniettemin hebben wij ons in de afgelopen jaren ingezet voor meer kwaliteit op dit domein, onder andere door uitbreiding van ambtelijke uren in **Maasdriel**. De focus ligt te allen tijde op kansengelijkheid voor iedereen.

In Zaltbommel is de afgelopen jaren een prachtig cluster van onderwijsinstellingen ontstaan met voortgezet onderwijs in diverse richtingen. Daar komt een vestiging van Kentalis bij, onderwijs voor slechthorende en visueel beperkte mensen. Onderwijs is een nieuwe motor voor de economie van de Bommelerwaard. Door dit uit te bouwen springt **Zaltbommel** in het oog als vestigingslocatie, wat mogelijk de komst van beroepsopleidingen en dependances van Mbo-opleidingen bespoedigt.

D66 durft te kiezen voor:

Verbinding:

- **Het behoud van onderwijsvoorzieningen in alle kernen.** Een school is een onmisbaar bouwblok voor de sociale structuur van een gemeenschap. De basis voor behoud van onderwijsvoorzieningen is de borging van kwaliteit en het bewaken van balans. In sommige kernen van **Zaltbommel** is het aanbod te eenzijdig, kinderen wijken uit naar buurdorpen.
- De gemeente is leidend in het organiseren van **één inspiratiebijeenkomst per kwartaal** om werkvelden bij elkaar te brengen. VVE, Passend Onderwijs, maar ook armoedebeleid, achterstanden in onderwijs en aanpak van laaggeletterdheid vinden elkaar. D66 wenst een hoger ambitieniveau voor Maasdriel en Zaltbommel; wij willen meer regie op de beleidsvelden. Zo komen we op niveau met andere gemeenten in Nederland waar wij nu bij achterblijven. Het moet proactiever zodat onveilige onderwijssituaties voor leerlingen niet kunnen bestaan. Ook is meer inzage nodig in de samenstelling van de leerlingenpopulatie en doorstroom naar vervolgopleidingen in de regio zodat het aanbod beter is af te stemmen.
- **Accommodaties van onderwijsfaciliteiten moeten voldoen aan de strengste eisen.** Het voorzieningenniveau is door recente nieuwbouw van (brede) scholen aanzienlijk verbeterd. D66 wil dat alle accommodaties waarin jongeren onderwijs volgen, zoals schoolgebouwen en gymzalen, voldoen aan vigerende eisen. We blijven inzetten op het realiseren van groene schoolpleinen, watertappunten en een gezond luchtklimaat, waarvoor we in de achterliggende periode succesvol moties hebben aangenomen.
- D66 wil onderzoeken hoe de gemeente **de betrokkenheid van ouders bij onderwijs** en alles wat daarmee samenhangt kan vergroten.

- Focus op talentontwikkeling is maatwerk prioriteit voor elk kind. **D66 omarmt plannen voor integrale kindcentra (IKC)**. Dat zijn locaties waar onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzalen, buitenschoolse opvang, sport en cultuur samenkomen. Kinderen kunnen er vanaf hun geboorte tot de middelbare school terecht voor een uitdagende en inspirerende leef- en leeromgeving. Deze centra moeten het gehele jaar open zijn, want alleen dan kunnen ouders werk en zorg combineren. D66 wil binnen elke gemeente in de Bommelerwaard minstens twee kindcentra realiseren: levendige ontwikkel- en ontmoetingsplekken in het hart van de wijk of als onderdeel van bestaande faciliteiten. **De Multi Functionele Accommodatie in Brakel (MFA)** kan een voorbeeld zijn van een IKC. Door de combinatie van de lokale sportverenigingen en basisscholen biedt het Brakel nieuwe kansen op sport en onderwijs. D66 vindt het van groot belang dat een burgerinitiatief van deze omvang en toewijding vanuit de inwoners, ook door de gemeente omarmd wordt en gezamenlijk tot een mooi en goed resultaat komt.

Jong geleerd:

- Op school leren kinderen net als thuis de eerste beginselen die hen voor de rest van het leven vormen. **Zoals we thuis keurig afval scheiden, moet dat ook op school gebruikelijk zijn**. Door hier aandacht aan te besteden doordringen we kinderen van de noodzaak zuinig om te gaan met onze wereld. De gemeente speelt hierin een stimulerende rol.
- Seksuele educatie draagt in grote mate bij aan het bevorderen van inclusie. Elk mens is prachtig op zijn eigen, unieke manier, en educatie daarover kan niet vroeg genoeg starten. D66 wil lespakketten ontwikkelen die **seksuele educatie** met het oog op inclusie op de kaart zet.
- Vroeg- en Voorschoolse Educatie blijft voortdurend aandacht behoeven. In de periode 2018 – 2022 zijn hierin samen met het werkveld grote stappen gezet. **D66 wil VVE doorontwikkelen met als doel kansengelijkheid te vergroten**, zeker ook met het oog op kinderen van migranten.

Laaggeletterdheid:

- **Aanpak van laaggeletterdheid** vereist een integrale aanpak. Nog steeds is het percentage laaggeletterden in de Bommelerwaard hoger dan het landelijk gemiddelde. D66 voorziet een verbindende rol van de gemeente om mensen en instanties eenvoudiger en sneller bij elkaar te brengen. Dit heeft positieve invloed op de gelijke kansen van mensen, onder andere op de arbeidsmarkt maar ook voor een prettig dagelijks leven zonder schaamte. Wij ondersteunen het integrale regioplan van betrokken instanties om het aantal laaggeletterden te reduceren.

Gezondheid:

- Een goede gezondheid komt niet alleen voort uit faciliteiten, maar zit ook in een ieder van ons. **Op school moet voldoende aanbod zijn van gezond eten en drinken**; fruit en groenten, sappen, en alle daarbij horende voorlichting. Een energiedrankje en een frikandel zijn op hun tijd ongetwijfeld erg lekker maar horen niet op school thuis!

Sociale rechtvaardigheid: hoe we met elkaar omgaan

Sociale rechtvaardigheid: hoe we met elkaar omgaan

Het sociale domein neemt een zo ongelooflijk grote hap uit het complete budget van een gemeente dat het wonderlijk is dat veel besluiten zonder slag of stoot passeren. Dit laat zich het best verklaren door het feit dat we allemaal, in de basis, het beste willen voor elkaar. Het D66-motto dat **we iedereen vrij laten, maar niemand laten vallen**, is een uitgangspunt dat iedereen wil omarmen.

Toch ziet D66 volop ruimte om het in Zaltbommel en Maasdriel veel beter te doen. De gemeenten trekken veel met elkaar op, samen in de Bommelerwaard of in breder verband in Rivierenland. Wat D66 ziet is een overheid die soms zo hoog over ons hoofd gaat en in abstracte schaduwen opereert, dat we onze inwoners uit het oog verliezen. Het proces is belangrijker dan de menselijke maat. D66 wil dat omdraaien! Eerst de casus, dan het proces, met beleidslijnen waar het moet en maatwerk waar het kan. Daarom heeft D66 zich bijvoorbeeld verzet tegen de overgang van “klantprofiel 4” cliënten naar Werkzaak. Soms moet je zorg en opvang in eigen omgeving houden, waar dat **beter en veilig** voelt. In **Maasdriel** hebben we gevochten voor het prominenter aanpakken van de Vroeg- en Voorschoolse Educatie. In **Zaltbommel** is strak toezicht op Veilig Thuis zodat kinderen in onveilige gezins-situaties niet op de wachtlijst blijven staan. Een dossier is meer dan een naam en een nummer; daarachter schuilen mensen van vlees en bloed. Die helpen wij graag dicht bij huis als dat mogelijk is.

Voor discriminatie is binnen onze gemeente geen plaats. Wij voorkomen en bestrijden discriminatie. Wij zetten ons in voor een inclusieve samenleving. **Iedereen heeft het recht om te zijn wie hij of zij is**. Dit bereiken wij niet alleen door ondersteuning te bieden als er sprake is van discriminatie, maar ook door aandacht te besteden aan preventie en aan bewustwording over wat discriminatie betekent voor onze inwoners en voor het (samen)leven in onze gemeente.

Op verzoek van D66 Maasdriel is “inclusie” toegevoegd aan de Leidende Principes in de lokale versie van de Omgevingsvisie. Het is voor de meeste mensen vanzelfsprekend om zich te verplaatsen voor werk, school en voor ontspanning, maar dat geldt niet voor iedereen. Voor huishoudens met een laag inkomen, vormen de kosten van het OV vaak een drempel om echt te kunnen meedoen in de samenleving. Een cursus, kinderen die naar de sportclub gaan, het sollicitatiegesprek of gewoon een keer naar de stad om te winkelen: voor veel mensen zijn dit soort ‘normale’ zaken buiten bereik. Daarmee dreigt sociaal isolement, minder ontwikkeling en slechtere kansen op de arbeidsmarkt.

D66 durft te kiezen voor:

Beleid:

- Bij aanvang van de raadsperiode 2022 – 2026 wil D66 **een nulmeting op het sociaal domein**. Waar presteren we uitstekend, waar halen we een (ruime) voldoende en waar presteren we matig tot slecht? Wij wensen goed onderbouwde kwantitatieve én kwalitatieve evaluaties van alle geleverde zorg per doelgroep. Door onze eigen vergelijking van beleidsterreinen zien wij dat in Zaltbommel en Maasdriel op sommige terreinen soms minimaal wordt geleverd. D66 streeft naar een hoger ambitieniveau. Zaltbommel heeft Jeugdzorg goed geregeld en behoort tot de beste gemeenten van Nederland op dat terrein; **Maasdriel** moet daarop aanhaken. Daarbij hoort een grondige, inhoudelijke periodieke evaluatie van de werking en effectiviteit van Gebiedsteams.
- Voorkomen is beter dan genezen: **het sociale beleid van onze gemeenten moet primair uitgaan van preventie**. Door aan de voorkant uitdagingen aan te gaan besparen we de doorgaans veel hogere kosten van behandelingen achteraf. Bovenal is het belangrijk om de helpende hand te reiken voordat problemen en verdriet ontstaan. We laten niemand vallen!
- D66 pleit voor een **Groen-Sociale Agenda voor de jaren tot 2030**. Hierin leggen we de verbanden tussen besluiten op het gebied van energie en duurzaamheid enerzijds en de sociale impact daarvan anderzijds. Duurzaamheid mag in onze ogen geen luxe-item zijn, maar moet toegankelijk zijn voor alle huishoudens in de Bommelerwaard, van hoog en midden tot lage inkomens. Energiearmoede willen we voorkomen, daarom steunen we het RES-initiatief tot het oprichten van een Energiebank Rivierenland.
- D66 wil initiatieven die **een integratie van verschillende domeinen bevorderen** graag ondersteunen. Als duurzaamheid, gemeenschapszin, circulariteit van woningbouw en de kracht van delen samenkomen ontstaan mooie projecten. Ideeën vanuit de markt en/of particulieren krijgen een positieve en constructieve respons, de gemeente faciliteert binnen de grenzen van bestemmingsplannen en visies, of creëert mogelijkheden samen met de raad.
- De diverse cliënten- en participatieraden in de Bommelerwaard zijn de ogen en oren van doelgroepen die door de politiek zelf niet (altijd) bereikt worden. Daarom moet de interactie met deze raden veel inclusiever. **D66 wil een standaard werkwijze die cliëntenraden direct meeneemt in casussen waarbij advies en input gewenst is**. Wij hebben teveel voorbeelden gezien waarin deze raden zijn gepasseerd of te laat aangehaakt
- De overgang van **Jeugdzorg naar Volwassenzorg** is een cruciaal moment in het overdragen van dossiers. D66 staat voor een zorgeloze en “bureaucratieloze” zachte landing in deze transitie. Onderzoek wijst uit hoe de huidige staat is en waar verbeteringen nodig of wenselijk zijn.

Preventie en ondersteuning:

- Drugsgebruik en daaruit volgende overlast door met name jongeren is en blijft een punt van aandacht. In de achterliggende periode zijn met scholen en dorpsgemeenschappen boeiende **informatieavonden over drugsgebruik en de gevolgen daarvan** gehouden met het werkveld en ervaringsdeskundigen (ex-gebruikers). Dit heeft grote impact op jongeren. Deze voorlichting willen we breed uitrollen over alle kernen.
- **Ter bevordering van pleegzorg en ondersteuning van pleegouders investeren we hierin.** Met voorlichting over wat pleegzorg inhoudt willen we het aantal pleegzorgadressen in de Bommelerwaard uitbreiden. Zo kunnen kinderen in het geval dat ze even niet meer thuis kunnen wonen, toch in eigen omgeving opgevangen worden en naar de eigen school blijven gaan. Voor deze doelgroep kinderen willen wij een nog steviger vangnet. Met een jaarlijks Pleegzorgcompliment in Maasdriel, naar voorbeeld van het Mantelzorgcompliment, vestigen we meer aandacht op de rol van pleegouders in onze samenleving.
- D66 investeert in actieve communicatie over **minimabeleid en schuldhulpverlening** die begrijpelijke voorlichting biedt over procedures en regelingen binnen de schuldhulpverlening. Om schulden in de toekomst vervolgens te voorkomen is ook nazorg van groot belang. D66 denkt hierbij aan het bieden van korte cursussen aan cliënten over het voorkomen van nieuwe schulden voordat het schuldentraject afloopt. Het betrekken van ervaringsdeskundige hierin maakt de training laagdrempelig en vergroot daarmee het succes.
- Mantelzorgers spelen een cruciale rol in een prettig leven van hulpbehoevende mensen. **D66 wil mantelzorgers ondersteunen** waar het kan, onder andere door constante evaluatie en update van het vigerende mantelzorgbeleid, en te zien waar tegemoetkomingen mogelijk zijn. Een voorbeeld is het compenseren van parkeerkosten in **Zaltbommel** of buiten de Bommelerwaard waar dit soort kosten ongemerkt snel oplopen.
- Binnen het mantelzorgbeleid is **een grotere focus nodig op jonge mantelzorgers (tot en met 24 jaar)** die opgroeien met een familielid dat chronisch ziek of gehandicapt is, een psychische aandoening heeft of verslavingsproblematiek kent. In de Bommelerwaard vormen zij een belangrijke pijler binnen de mantelzorg. Om te voorkomen dat jonge mantelzorgers allerlei risico's lopen, zoals voortijdig schoolverlaten en psychische problemen, staan wij voor actieve en preventieve ondersteuning. Zo weten zij dat ze kunnen rekenen op hulp en ondersteuning; je staat er niet alleen voor! Concreet stellen wij voor aan te sluiten bij de jaarlijkse Week van de Jonge Mantelzorger (juni). Het doel is zichtbaarheid en (h)erkenning voor de jonge mantelzorger. Daarnaast wil D66 dat professionals van zieke ouders voldoende tools hebben om de jonge mantelzorger in het gezin te herkennen en vervolgens begeleiden naar ontlasting van zijn of haar taken.

- D66 stimuleert een **hogere betrokkenheid van jongeren en ouderen bij buurtactiviteiten**. De capaciteit bij Stichting Welzijn is niet afdoende om het volledige potentieel te benutten. De gemeente inventariseert regelmatig bij wijkraden en in **Zaltbommel** bijvoorbeeld de Marokkaanse buurtouders om vanuit de praktijk verbeterpunten op te halen. Dit stimuleert oplossingen, zoals het oprichten van meer ontmoetingsplekken voor jeugd en senioren.

Statushouders:

- In de Bommelerwaard nemen wij **verantwoordelijkheid voor de opvang van statushouders**. Wij beschouwen nieuwkomers, vaak op de vlucht voor oorlog en huis en haard achterlatend, als het menselijk kapitaal dat meerwaarde biedt voor onze gemeente. De statushouder van vandaag is morgen de vrijwilliger op de voetbalclub of taalcoach voor lotgenoten. Of zij worden gewaardeerd medewerker van een bouwbedrijf of bedrijf in zonne-energie, medewerkers waaraan grote tekorten zijn in de arbeidsmarkt. Maasdriel en Zaltbommel leveren maatwerk en grijpen kansen om bij te dragen aan deze wereldwijde uitdaging. Indien het om groepshuisvesting gaat, is **dialogoog met de omgeving** altijd leidend.

Bestuurlijke integriteit en transparantie

Bestuurlijke integriteit en transparantie

Bestuurlijke integriteit en transparantie: het valt en staat met de wil om goed naar elkaar te luisteren. In gesprek gaan over zaken waarover we het eens zijn en benoemen waarover we van mening verschillen is het , een gezond element van democratie.

In **Zaltbommel** is een verharding ontstaan tussen coalitie en oppositie die democratie niet bevordert. Iedere zetel in Zaltbommel vertegenwoordigt inwoners en daarom is het van belang dat we binnen het democratisch proces **luisteren naar alle inwoners**. Dat de meerderheid uiteindelijk beslist is conform dit proces en logisch. D66 ervaart het als zorgelijk dat de inhoudelijke initiatieven, ideeën en moties afkomstig van oppositiepartijen zelden op inhoud beoordeeld zijn. Binnen coalitieoverleg komen stukken aan de orde, en worden na discussie afgetikt nog voordat een raadsvergadering plaatsvindt. De oppositie staat erbij en kijkt er naar. Wij zijn niet de partij die 'achterkamertjes' prettig vinden, politiek moet transparant zijn, in het belang van de inwoner.

In **Maasdriel** was D66 in 2018 het nieuwe gezicht en we kregen een oprecht en warm welkom. We dienden veel moties, amendementen en voorstellen in, en als die goed genoeg waren konden die rekenen op een meerderheid. Realistische politiek gebaseerd op feiten ... als dat zo uitkwam. De raadsperiode is gedomineerd door een onverklaarbare handeling in een dossier waarbij een ambtsdrager persoonlijk belang had. Het toverwoord in deze geschiedenis bleek ratio te zijn. Het leverde D66 een mantra op: **besluiten die zonder ratio tot stand komen, mogen niet blijven staan**. Terwijl de coalitie enerzijds zachte heemeester speelde, hakten anderzijds enkele anderen er met de botte bijl in. D66 zocht de middenweg en handelde op inhoud. Dit leverde dusdanige informatie op dat wij uiteindelijk de (witte) vlek écht wegpoetsten, middels een unaniem aangenomen motie.

D66 houdt graag een vinger aan de pols op belangrijke dossiers, vraagt regelmatig om updates in raad en commissies, stelt schriftelijke vragen aan het College en spreekt bovenal met onze inwoners en ondernemers over wat er beter kan, wat er beter moet.

D66 durft te kiezen voor:

Transparant bestuur:

- Meer transparante politiek, met ruimte voor wisselende meerderheden, zodat democratie zijn beloop kan hebben. **Wij kiezen voor een Raadsprogramma.** Op veel onderwerpen bestaat overeenstemming. In het raadsprogramma benoemen we de domeinen of onderwerpen waarover we van mening verschillen en laten besluiten daarover over aan het debat in de raadszaal. Coalitievorming is in principe niet nodig. Een College dat enigszins de uitslag van de verkiezingen reflecteert zorgt voor uitvoering.
- **Meer zicht op Gemeenschappelijke Regelingen (GR'en)** zoals de Avri, GGD en Werkzaam. Als we iets hebben geleerd dan is het wel dat politieke voelsprietten ontbreken bij de dagelijkse aansturing van sommige GR'en. Het proces gaat boven het belang van onze inwoners; eerst besluiten en dan onderbouwen. Van koers wijzigen is soms zo ingewikkeld dat besturen van GR'en en hun vertegenwoordigers in onze lokale Colleges liever doordrukken dan handelen in het belang van inwoners. Maar besturen is niet belangrijker dan inhoud. De gemeente is er voor u, niet andersom. D66 wil dat **alle GR-vergaderingen openbaar toegankelijk of ontsloten zijn** middels live beeld- en geluid (of opnames). Met summiere notulen nemen we geen genoegen, die dwarsbomen onze controlerende taak als volksvertegenwoordiging.
- D66 is en blijft voorstander van een bestuurlijk samengaan van Maasdriel en Zaltbommel. Om de cultuur van elke afzonderlijke woonkern in de Bommelerwaard te bewaken zien wij een verbindende rol weggelegd voor de dorpsraden. Een bestuurlijke fusie, zoals evident gebleken is uit theorie en praktijk, brengt **de slagkracht, weerbaarheid en positie van de Bommelerwaard** in de regio op niveau. Het draagt bij aan het in dienst houden van kwalitatief goed personeel. Zij moeten uitdaging blijven zien in het werken voor de lokale overheid.
- D66 is trots op de ambtelijke medewerkers binnen en buiten die een visitekaartje zijn voor de gemeente waarin we wonen. Het is voortdurend nodig om te realiseren dat, hoewel het voor een ambtelijke medewerker dagelijkse kost is om met onze inwoners om te gaan, dit andersom veel minder vaak voorkomt. Onze inwoners moet kunnen rekenen op **servicegerichte en objectieve dienstverlening op het gemeentehuis**. Continue aandacht voor communicatie met onze inwoners is prioriteit. Dit geldt ook voor de websites als eerste portaal richting gemeente.

Financiën:

- D66 staat voor een behoudende koers op het gebied van gemeentelijke financiën. **Wij pleiten in lijn met voorgaande jaren voor een stabiel/terughoudend OZB-beleid**, waarvan al dan niet tijdelijke verhoging bespreekbaar is als ingrijpende maatschappelijke gebeurtenissen er om vragen. Een behoudende koers houdt ook in dat wij willen onderzoeken hoe het niveau van onze gemeentelijke belastingen, kosten en leges zich verhouden tot die in andere gemeenten en wat de verklaring is voor verschillen.
- Gemeentelijke financiën willen wij **meer op hoofdlijnen presenteren en bespreken**, met een meer globale begroting afgerond op hele getallen en transparantie over keuzes. Hoeveel is het weerstandsvermogen, hoeveel zit er in de spaarpot, welke keuzes kan en mag de raad maken?
- D66 wil de **hondenbelasting afschaffen**. Deze belasting maakt kunstmatig onderscheid tussen mensen, kent geen redelijk doel en wordt te vaak gebruikt om de gemeentekas aan te vullen.

Dorpsraden en gemeenschap:

- De rol van de dorpsraden neemt in Zaltbommel en Maasdriel steeds grotere vormen aan. Het is belangrijk om over en weer verwachtingen goed naar elkaar uit te spreken. **Dorpsraden zijn de bewakers van de identiteit van de kernen waarin ze actief zijn.** De voelsprietten die een gemeente goed moet benutten, maar niet mag misbruiken voor het uitvoeren van taken die niet op het bordje van vrijwilligers thuis horen. Gemeente en dorpsraden zijn naar elkaar verplicht om emotie, die vaak bij gelegenheden binnen de dorpskern horen, om te zetten naar ratio; een oplossing in het algemeen belang. Om de kwaliteit van dorpsraden te verhogen en goed te borgen is regulering een goede vervolgstap. **Dorpsraden en gemeenten gaan met elkaar in gesprek over de doorontwikkeling van hun rol en betekenis.** D66 juicht toe dat de dorpsraden samen regelmatig een integrale Dorpsraden Conferentie organiseren.

Economie: de motor van de Bommelerwaard

Economie: de motor van de Bommelerwaard

De Bommelerwaard heeft door haar centrale ligging in Nederland, op een kruispunt van rivieren en (spoor)wegen, een unieke uitgangspositie om economisch te floreren. Om deze bijzondere waarden optimaal te benutten is visie nodig, bijsturing op waar het beter kan en balans die passend is voor het karakter van ons landschap en de mensen die er wonen.

In **Zaltbommel** is de ontwikkeling van het reusachtige bedrijventerrein De Wildeman doorgegaan en zijn de grenzen in zicht. Willen we nog meer logistieke dozen in ons landschap, of is het tijd om een streep te trekken en te kijken naar een meer divers aanbod? Aanbod waar lokale ondernemers meer van profiteren. D66 maakte zich hard voor een gelijkwaardige openstelling van winkels. De afgelopen jaren zijn er meerdere discussies gevoerd over de zondagsopenstelling in Zaltbommel. D66 is van mening dat de openingstijden van de supermarkten op zondag ruimer mogen: van 11.00 tot 18.00 uur. Laat de zondagsopenstelling en koopzondagen van de binnenstad aan de ondernemers zelf. Zij zijn het beste in staat in te schatten wat wenselijk is voor henzelf als ondernemers en wat bijdraagt aan de levendigheid van de binnenstad. Deze eigen inschatting laten wij ook over aan de ondernemers in de dorpen, die om voor hun belangrijke redenen (de zondagsrust, die D66 respecteert) de deuren niet willen openen op zondag. Wij laten daarin iedereen vrij.

Winkels en horeca maken de kernen van de gemeente Zaltbommel leefbaar. Bovendien biedt het werkgelegenheid. In de binnenstad zien we leegstand ontstaan die structureel lijkt te zijn. Wij pleiten ervoor dat gemeente en detailhandel plannen maken om verloedering tegen te gaan. Dan blijft het kernwinkelgebied aantrekkelijk. D66 is van mening dat **de oude Vesting van Zaltbommel**, in combinatie met ons Rivierenlandschap, **met nog meer trots uitgedragen** mag worden, waardoor toerisme aantrekt. Uitbreiding van horecavoorzieningen voor alle doelgroepen in combinatie met detailhandel past bij een authentieke vesting van nu.

In **Maasdriel** hebben we soms te maken met eigenzinnige ondernemers die worstelen met een woud aan regels. Voor het A2-lint tussen de afrit van de snelweg en de dorpsrand van Hedel hebben wij verzocht hier eenduidigheid te bieden. De uitkomsten hiervan zijn onderdeel van de ontwikkeling van de Poort van Maasdriel, dé entree naar onze gemeente als je over de Maas of vanaf de snelweg vanuit het noorden komt. In de afgelopen jaren hebben wij in nauw contact met ondernemers in allerlei sectoren, van intensieve veeteelt tot industrie, een helder beeld van waar de behoefte ligt.

D66 durft te kiezen voor:

Toekomstige ontwikkelingen:

- Het verder ontwikkelen van **bedrijventerrein De Wildeman op Maasdriels grondgebied** (Schoofbandweg), maar alleen onder de voorwaarde dat dit een kwalitatieve ontwikkeling is, en geen kwantitatieve; kortom geen verdere “verdozing”. Lokale ondernemers uit Zaltbommel en Maasdriel die wensen te groeien krijgen voorrang op de beschikbare percelen. Volgooten van de beschikbare percelen is niet het doel van de doorontwikkeling van De Wildeman.
- D66 wil **meer diversiteit in het aanbod van ondernemingen** in de Bommelerwaard. Hoger opgeleiden trekken vooral naar de grote steden en de Randstad. Met een lobby voor bedrijven die werk bieden aan hoger opgeleiden zorgen we voor een betere mix van werkaanbod. Dit biedt ook kansen om jongeren met meer divers werkaanbod in eigen gemeente te houden.
- Lokale ontwikkeling van bedrijvigheid in **Maasdriel** vindt plaats tussen snelweg en spoor bij Hedel, **de zogeheten Triangel. Dit is de beste locatie voor ontsluiting op het wegennet**. Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit is een voorwaarde voor doorontwikkeling, in de toon die is gezet door recente nieuwbouwactiviteiten, om zo een mooie Poort van Maasdriel te maken.
- Landbouw is een sector waarin verandering, transitie en omslag op dit moment zwaarwegende woorden zijn. De Bommelerwaard is van oudsher een gebied dat sterk leunt op landbouw. De omslag naar een meer toeristische regio is echter begonnen (met name in **Maasdriel**). D66 leunt op landelijk beleid dat focust op **innovatieve en natuurinclusieve landbouw**. Wij steunen agrarische ondernemers die stoppen of willen overgaan naar kringloop landbouw van harte. De Bommelerwaard moet een voortrekkersrol pakken in Nederland.
- De omslag naar kringlooplandbouw is ook van toepassing op akkerbouw en tuinbouw-bedrijven en dus voor ondernemers met kassen. Sanering (‘gezondmaking’) van de glastuinbouw is voor D66 van groot belang. Wij willen in **Zaltbommel** niet meer maar juist minder kassen in de polder. Glastuinbouw zit geconcentreerd bij elkaar. De verplaatsings-regeling glastuinbouw stimuleert ontwikkeling in de sector en verbetert daarmee de ruimtelijke kwaliteit in de gemeente. D66 ondersteunt deze provinciale regeling daarom en wil eventueel combineren met een regeling die het mogelijk maakt dat kassen die niet meer in gebruik zijn verdwijnen en dat daarvoor zonnepanelen in de plaats komen. Het ultieme doel is een klimaat-neutrale glastuinbouw waarbij de kas als energiebron fungeert.
- Ondernemers in land- en tuinbouw in **Maasdriel** krijgen **ontwikkelmogelijkheden langs de oostzijde van de A2 bij Velddriel**. Dit is een goede locatie voor ontsluiting op het wegennet en biedt groeikansen voor ondernemers in met name champignonenteelt en fruit- en bloementeel in kassen. Wij zijn bereid de Tuinbouwvisie 2030 voor Maasdriel die is opgesteld door een nieuwe, jonge generatie ondernemers als uitgangspunt te nemen. Wij respecteren de wens van ondernemers om dicht bij hun roots te willen blijven werken, waar zij bekend staan als goede en betrouwbare werkgever. Met een open geest voor allerlei ontwikkelingen op het gebied van werkgeverschap, huisvesting van internationale arbeiders en het integreren van groene energie(opwek) zijn er voldoende perspectieven op een gezonde toekomst.

- Elke ontwikkeling aangaande intensieve veehouderij, met name het houden van geiten, toetsen we eerst aan impact op **gezondheid van de omgeving**. Een logische hieruit voortvloeiende conclusie is wat D66 betreft dat de groei van intensieve veehouderij in de Bommelerwaard niet (meer) past, gezien de ontwikkeling en groei van de bevolking en huisvesting daarvoor. Samen met de sector is het van belang te kijken naar krimp van het aantal dieren en daarvoor in de plaats focus op het behalen van labels op het gebied van diervriendelijkheid, biologisch werken, energie-neutraliteit en een zo laag mogelijke uitstoot. Veehouderijen dienen, waar mogelijk, op afstand van woonkernen gepositioneerd te zijn of worden. Om te voldoen aan normen is regelmatige controle op aantallen dieren een eerste vereiste, en een streng sanctiebeleid bij overtreding het resultaat bij overtredingen.
- We steunen in **Zaltbommel** en **Maasdriel** initiatieven zoals kleine windturbines op het erf. Innovaties zoals het met Europese subsidie aangelegde gescheiden riool voor glastuinders blijven we steunen. **D66 helpt de glastuinbouwsector energieneutraal te krijgen**. Deze sector is goed voor meer dan 90 procent van het gasverbruik.
- **Zaltbommel is toe aan een nieuwe visie voor de binnenstad**. De focus ligt mede ingegeven door parkeerbeleid op “convenience shoppen” in plaats van genieten van het prachtige aanbod dat er wel degelijk is. Winkelen is niet alleen voor gemak maar ook voor ontspanning. Zaltbommel heeft als historische stad aan de Waal een unieke mix van aanbod en cultuur en horeca om inwoners en bezoekers een geweldige tijd te bieden. D66 wil deze bijzondere facetten nog beter benutten.

Arbeidsmarkt:

- De Bommelerwaard is een thuis voor veel **internationale arbeidskrachten**. D66 vraagt aandacht voor de kwalitatieve opname van mensen van elders in onze gemeenschap. Dit begint door te praten MET werknemers vanuit de Europese Unie, in plaats van OVER hen. Humane arbeidsvoorwaarden, kwaliteit van huisvesting en kwaliteit van leven zijn de insteek. Handhaving is essentieel voor een goede uitvoering van beleid.
- De ondersteuning van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (**klantprofiel 4**) **moet draaien om de mens, niet om het proces**. Dit is bij uitstek een groep mensen die we aan de hand willen nemen, dicht bij huis, in een vertrouwde omgeving met voor hun bekende gezichten over de vloer. Hun welzijn moet goed geborgd zijn in het sociale domein.

Winkels, supermarkten en horeca:

- **Zondag openstelling van supermarkten en winkels is voor D66 aan de afweging van de ondernemer zelf**; niet aan de gemeente. Gelijkwaardigheid en eerlijke concurrentie zijn hierin de afwegingen. Wel pleit D66 voor uniformiteit van openstelling van winkels die geen supermarkt zijn, om te voorkomen dat de klanten niet meer weten wie nou precies wanneer wel de deuren opent en wanneer niet. Hierin ligt een rol voor lokale ondernemersverenigingen.

Cultuur, Sport & Toerisme: de verbreding van het leven

Cultuur, Sport & Toerisme: de verbreding van het leven

Cultuur en sport zijn de **smeermiddelen van de samenleving**. Daar vindt iedereen ontspanning van de dagelijkse routine. Een goede balans zorgt immers voor gezondheid van lijf en geest. Kunst en cultuur en goed sportaanbod zijn onlosmakelijk verbonden aan de Bommelerwaard, met geweldige oude kastelen, hoogwaardig museumaanbod, een historische stadskern en bruisende recreatiegebieden zoals de Zandmeren bij Kerkdriel. Zo vinden ook mensen van buiten de regio hier ontspanning! Voor onze eigen inwoners zorgen we voor hoogwaardige sportvelden en -accommodaties. Alles voor een fijne verbreding van het leven naast werk en school.

In **Maasdriel** is D66 pleitbezorger van stevige impulsen voor cultuur, sport en toerisme. De omslag naar een meer toeristische gemeente klinkt ons dan ook als muziek in de oren. Wij hebben ingestemd met het Masterplan Maas, nadat we het College er eerst op attent moesten maken dat ten westen van de A2 in Hedel en Ammerzoden ook mensen wonen. Deze kernen verdienen net zoveel aandacht als alle andere kernen. D66 is een partij voor heel Maasdriel. Op het gebied van sport lagen er grote uitdagingen met accommodaties. De financiën rondom de aanleg van het clubgebouw van HRC'14 waren blikvanger. Een goede relatie met de burens van TV Huros en de jeu de boulesclub is uiteindelijk bestendigd. In de komende raadsperiode vraagt accommodatiebeleid een opfrissing om ook verenigingen zoals FCC Ammersoyen effectief te kunnen helpen.

In **Zaltbommel** vraagt kunst en cultuur om een stevige verankering in het historische stadshart. D66 kijkt reikhalzend uit naar de komst van een nieuw multifunctioneel cultureel centrum. Dit geeft de kunst- en cultuursector een welkome boost! Ondertussen blijven we scherp op een passende invulling met activiteiten in de geliefde Sint-Maartenskerk. Op sportgebied doet Zaltbommel het goed met hoog gekwalificeerde en gewaardeerde faciliteiten. Daarmee trekken we landelijke competities. Er is een breed aanbod voor elk niveau. Dat maakt de Bommelerwaard aantrekkelijk als vestigingsgebied.

D66 durft te kiezen voor:

Beleid:

- D66 wil cultuur meer verankeren in gemeentelijke beleid door het instellen van een **Commissie Cultuur mét verbindende cultuuraanjager** die enerzijds de gemeente en anderzijds culturele instellingen adviseert. Zo kan er eerder en effectiever worden ingespeeld op vragen en obstakels die rijzen bij het realiseren van meer kunst en cultuur in onze gemeenten. Bij nieuwe ontwikkelingen zijn betrokkenen vooraf om input gevraagd. D66 blijft de Bommelerwaardse cultuurweken actief ondersteunen.
- Met **meer structurele steun kunnen musea in de Bommelerwaard meer floreren** met hun aansprekende aanbod. De gemeente stelt zich welwillend op bij het aanbieden van hulp om bijvoorbeeld belangrijke items voor de collectie te kopen. In Kerkdriel is het Driels Museum zodoende gesteund bij de aankoop van elementen van de verwoeste Sint-Martinuskerk.

Ontwikkelingen:

- Een theaterfunctie in de Bommelerwaard, een gebied met ruim 50.000 inwoners, mag niet ontbreken. Waar onze voorkeur gold voor de binnenstad kan D66 goed leven met een theater buiten het centrum van **Zaltbommel**. De Sint-Maartenskerk behoudt daarnaast zijn functie en krijgt ook invulling met culturele activiteiten en voorstellingen. D66 gelooft dat de kracht van het kerkgebouw te koppelen is aan kleinschalige horeca en in samenwerking met de ondernemers van de binnenstad voor behoud van theater, cultuur, historisch erfgoed en tegelijkertijd meer levendigheid in de binnenstad kan behalen.
- Ter stimulering van **een gezonde groei van het recreatiegebied De Zandmeren in Kerkdriel** en de daar aanwezige ondernemers stellen wij voor een klankbordgroep op te richten waarin de doelstellingen vorm krijgen en bewaakt worden. Essentiële ingrepen zoals de verplaatsing van de zandbedrijven zijn bijvoorbeeld onderdeel van de doelstellingen. Dit brengt immers een domino-effect op gang waar De Zandmeren als gebied van profiteert. D66 heeft de plannen voor de Zuidelijke Ontsluitingsroute gesteund en zal dit proces constructief bewaken in de jaren die komen. Het wegenonderhoud in de omgeving moet naar een hoger niveau om de aantrekkelijke uitstraling van het gebied te vergroten. Tenslotte staat de gemeente voor een positief-kritische grondhouding richting ondernemers om het klimaat voor vestiging aan De Zandmeren te stimuleren. Handhaving draagt bij aan een prettige beleving van het gebied, dat D66 beschouwt als één van de parels in de kroon van de Bommelerwaard!
- **Kinderen meer betrekken bij theater, kunst en cultuur** in de Bommelerwaard kan door dit naar de scholen te brengen, in plaats van alleen andersom. Zo ontstaat een goede wisselwerking tussen het aanbod en het belang van kunst.

Sport en ontspanning:

- Sport vindt niet alleen plaats bij clubs en verenigingen, ook als je werkt is tussen de middag even bewegen erg prettig. Onze bedrijventerreinen nodigen niet overal even goed uit tot het makkelijk maken van een wandelingetje. Terwijl veel werknemers dat toch graag even doen onder lunchtijd. **Met meer mogelijkheden voor bewegen of wandelen op bedrijfsterreinen verhogen we het werkgenot.** Een landschappelijke inpassing van wandelpad en bomen verrijkt bovendien het aanzicht van de bedrijfsterreinen.
- **Landschappelijke inpassing van sportcomplexen** in onder andere **Zaltbommel** verdient aandacht. Door toepassing van biodiversiteit maar ook de installatie van energieopwekkende elementen krijgen de sportcomplexen in de Bommelerwaard een integraal karakter.
- **Toegankelijkheid van sportcomplexen en -accommodaties moet gegarandeerd zijn voor iedereen.** Wie slecht ter been is, visueel gehandicapt of in een rolstoel zit, iedereen moet sport kunnen beoefenen en beleven. Het aanpassen van sportaccommodaties is voor 2026 afgerond.
- Buitenspelen is belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. De wereld ontdekken, een frisse neus halen, dat moet allemaal veilig en vertrouwd kunnen. In Maasdriel is recent het beleid voor voorzieningen daarvoor opnieuw vastgesteld. Ook in **Zaltbommel** is dat nodig, waarbij D66 durft te kiezen voor **meer (buitenspeel)voorzieningen voor kinderen.**
- Buiten zijn is goed voor jong en oud. Ook voor volwassen creëert D66 graag voorzieningen, zoals in de vorm van **een Beweegtuin en gelegenheden voor binnensporten.** Om te beginnen voorzien wij in iedere gemeente minimaal één Beweegtuin, liefst in combinatie met andere elementen zoals een Herdenkingsbos (zoals elders genoemd in dit programma) en de creatie van wadi's en (openbaar) biodivers groen.

D66
bommelerwaard

Meer doen met
stationsomgeving:

- woningen voor studenten
- locatie voor tiny houses
- betere openbaar
vervoersverbindingen